

КРОК ЗА КРОКОМ ДО НОВОЇ АКАДЕМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

(за результатами року роботи Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIUP у 2016 році)

Поняття чесності, прозорості та відповідальності набули особливої важливості для українського суспільства. Європейськість, яку українці свідомо вибрали як прагнення доєднатися до сучасних розвинутих демократичних країн, єднає в собі саме ці критично важливі характеристики модерної розвиненої держави, для якої людина як цінність стоїть на першому місті. Чесність в освіті тут грає неабияку роль, адже саме освіта як система та освітяни як її виконавці відповідальні за виховання та навчання громадянина майбутнього, який нестиме в собі цінності та впроваджуватиме їх щодень в житті та кар'єрі. Виокремлення академічної доброчесності як «сукупності етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» (з тексту законопроекту «Про освіту») стало ще одним рішучим кроком до досягнення цілі – реформування української держави та виховання громадян - носіїв нових цінностей. Впродовж 2016 року Проект сприяння академічній доброчесності в Україні (SAIUP), організації-партнери, державні інституції та небайдужі громадяни працювали над тим, аби академічна доброчесність з чужого екзотичного поняття перетворилося на щоденноживаний термін - характеристику якісної освіти та науки.

Академічній доброчесності – бути

Міністерство освіти і науки України, що після Революції Гідності визначило вектор на впровадження та популяризацію цінностей академічної доброчесності, вказало на основні недоліки української вищої освіти, науки й провадження наукових досліджень.

Академічне шахрайство, плагіат та хабарництво стали, на жаль, маркерами системи української освіти для іноземних партнерів, роботодавців та освітян. Необхідність нагальних змін підтвердилася, коли Проект сприяння академічній доброчесності в

Україні стартував, – неабиякий інтерес до його планів, звернення від освітян та адміністрацій університетів, громадських активістів відразу після прес-конференції, котра означила початок роботи і на якій було озвучено місію та цілі проекту, стали підтвердженням необхідності спільними

зусиллями прокладати шлях змін. На прес-конференції, що відбулася 24 лютого 2016 року, тодішня перша заступниця Міністра освіти і науки України Інна Совсун, радник з питань преси, освіти та культури Посольства Сполучених Штатів Конрад Тернер та координатор Проекту Тарас Тимочко тезисно розповіли, чим впродовж 4 років займатиметься Проект, та який його кінцевий результат. (Відео з прес-конференції доступне за покликанням <https://www.youtube.com/watch?v=NPZilhdplZs>)

Учасниками Проекту стало 10 вищих навчальних закладів України. Вони репрезентують різні регіони (Схід, Захід, Північ та Південь) держави, а також різні напрями підготовки студентів (класичні університети, медичний, гуманітарний, економічний та технічний).

Тісна робота з представниками цих університетів (як зі студентами, так і з викладачами, адміністрацією), а також підтримка Посольством США в Україні ідей академічної доброчесності, які озвучувалися у кожному ВНЗ під час гостьових

лекцій, семінарів, формальних та неформальних дискусій, дозволила вже у перші місяці роботи Проекту зібрати потужну команду однодумців. Вони виголосили свою готовність впроваджувати зміни на місцях через розробку нових підходів до навчання та викладання, нові механізми побудови комунікації в університеті тощо. Було організовано низку конференцій, спілкування з журналістами, проводилися інформаційні кампанії в університетах для того, аби вкотре наголосили на важливості чесного здобуття якісної освіти, чого неможливо досягнути обманом, шахрайством чи корупційними махінаціями. Саме так, крок за кроком силами однодумців та партнерів

академічну спільноту вдалося переконати: академічній доброчесності – бути, і відповідальність за це лежить на кожному громадянину.

Будуємо мости

Налагодження комунікації та розбудова мережі підтримки Проекту стали основною ціллю, над якою команда та однодумці працювали впродовж року. Презентації в університетах, постійна співпраця з Українською асоціацією студентів та Студентським антикорупційним агентством дозволили зустрітися зі студентами та викладачами з більш ніж 50 ВНЗ України. Студенти та викладачі окреслили основні вади системи вищої освіти, які стоять на шляху академічної доброчесності: застарілість навчальних програм, толерування студентами та викладачами порушень, почасти ігнорування основних цілей вищої освіти – надання якісної освіти відповідно до потреб ринку праці. Ці та інші проблеми було важливо не лише озвучити, але й знайти конструктивне вирішення, у чому свою готовність допомогти виголосило Міністерство освіти та науки. Так було створено підкомісію з академічної доброчесності при МОН, яка, згуртувавши

провідних освітян-експертів України, нині працює над рекомендаціями щодо вирішення цих питань. Паралельно, ці рекомендації буде включено до законопроекту «Про освіту», де вперше з'явилася стаття «Академічна доброчесність», яка регламентуватиме внутрішньо університетські обов'язки та загальнодержавні правила дотримання норм академічної доброчесності.

На університетів – учасників Проекту також було покладено значну відповідальність. Саме вони через власноруч розроблені заходи гуртували свої академічні спільноти довкола обговорення питання академічної доброчесності. Тут стало в нагоді партнерство з проектом «Активні громадяни» (Британська Рада в Україні), з якими SAIUP провів спільний тренінг-марафон зі стратегій планування і втілення міні-проектів

у ВНЗ – учасниках SAIUP. Впродовж трьох днів команди університетів у своїх ВНЗ одночасно працювали над плануванням проектів соціальної дії, ціль яких – популяризація академічної доброчесності в університеті, гуртування однодумці та залучення студентської спільноти. Наступний етап - конкурс міні-грантів від SAIUP для втілення студентсько-викладацьких проектів – здивував розмаїтістю ідей (тут були і лекції, і конкурси плакатів, квести та дебати,

створення Центру з академічного письма та онлайн-курсу з академічної доброчесності) та дав поштовх активним освітянам розвивати та втілювати свої задуми на місцях. Заснування та розбудова осередків академічної доброчесності в університетах впродовж першого року роботи Проекту заклали міцне підґрунтя для подальших змін і продемонстрували академічній спільноті, іншим університетам, як спільними зусиллями можна оновлювати систему, приймаючи продуктивні рішення на користь авторитету та якості освіти в університеті.

Підведенням підсумків року став Всеукраїнський студентський конкурс соціального відеоролику «Чесність починається з тебе» (Конкурсні відео доступні на каналі

YouTube за покликанням

<https://www.youtube.com/playlist?list=PLZWbvfmP-Z9FAx5qdSBPvJciXzcKvdgID>). Участь у ньому взяло 97 команд (близько 300 студентів) із різних ВНЗ України, які втілили власне розуміння академічної доброчесності та того, чому необхідно реформувати

систему вищої освіти саме на принципах чесності, прозорості та відповідальності. Партнери Проекту, серед яких Міністерство освіти і науки України, Майкрософт Україна, антиплагіатна компанія UpPlag.com та Києво-Могилянська школа журналістики визначили 6 відеоробіт-переможців і працюють над тим, аби якомога більше глядачів не лише дізналися про академічну доброчесність, але стали «агентами змін», які долучаться до модернізації системи вищої освіти. Більше 44 тисяч глядачів, які

переглянули конкурсні відео, поділилися власними враженнями від конкурсу, віддаючи свій голос «лайк» на каналі YouTube, таким чином визначивши відео – переможця призу глядацьких симпатій (Фотозвіт за результатами конкурсу доступний за покликанням <http://www.saiup.org.ua/novyny/chesnist-pochynayetsya-z-tebe-studentski-talanty-zarady-zmin/>).

Всеукраїнські акції та заходи такого типу не лише дали очікуваний результат – про академічну доброчесність заговорили у більшості університетів України. Це поняття стало «знаком якості» університету, а тих, хто її активно пропагує та своїм прикладом надихає інших (чи то студентів, чи викладачів)нині ставлять в приклад, до їхніх думок та порад дослуховуються, а експертну думку цінують колеги та наставники.

Працюємо заради змін

Важливим етапом здійснення заходів впродовж першого року роботи Проекту стало створення та успішний запуск ознайомчого відео «Навчайся гідно та відповідально!» (Відео доступне до перегляду за покликанням <https://www.youtube.com/watch?v=1B2vJko0Cqw&t=1s>). Це відео стало своєрідною ввідною інструкцією для випускників шкіл та тих, хто нині збирається складати ЗНО (зовнішнє незалежне оцінювання) та вступати до університету. В доступній грайливій формі автори зуміли влучно описати, що варто розуміти під поняттям академічної доброчесності, та які наслідки можуть чекати на тих, хто її не/дотримується. Відео стало надзвичайно важливою спробою Проекту налагодити контакт із середньою освітою. Школярі нині – студенти завтра, саме тому активна робота зі старшою школою, вчителями та школярами дозволить заздалегідь підготувати не лише абітурієнтів до

чесного навчання у ВНЗ, але й виховуватиме у школярах нульову толерантність до недоброчесної поведінки, яка, варто пам'ятати, не обмежується лише академічною спільнотою.

Академічна доброчесність – поняття, що єднає університети різних країн світу. На усіх континентах нині освітяни впроваджують нові методи викладання та ознайомчі заходи

для студентів, аби вкотре наголосити на важливості чесного здобуття освіти, навчання, а не шахраювання. Саме тому залучення досвіду іноземних колег, погляд збоку є не менш важливим, аніж детальний аналіз вітчизняних практик. Так, ініціативою та натхненням випускників програм обміну Посольства США та за підтримки Проекту SAIUP було опубліковано та поширено посібник «Академічна чесність як основа сталого розвитку університету» (Посібник доступний до перегляду за покликанням <http://www.saiup.org.ua/resursy/akademichna-chesnist-yak-osnova-stalogo-rozvytku-universytetu/>). Посібник об'єднує есеї та аналітичні статті представників ВНЗ, які спостерігали практики впровадження та дотримання академічної доброчесності у провідних ВНЗ під час навчальних поїздок до США. Автори посібника та представники

Проекту SAIUP провели більше 25 презентацій у різних ВНЗ України, зокрема і на Львівському бібліотечному форумі в рамках Львівського книжкового форуму, долучивши до обговорень не лише освітян, але і представників університетських бібліотек. Активна участь бібліотекарів у Проекті стала тим додатковим важелем, що неабияк допоміг у формуванні підґрунтя для подальших заходів Проекту (впродовж 2016 року Українська бібліотечна асоціація УБА впроваджувала проект «Академічна доброчесність – роль бібліотек», який складався із серії семінарів та тренінгів для бібліотекарів, інформаційних кампаній у шкільних та університетських бібліотеках тощо).

Досвідом США у питаннях академічної доброчесності впродовж року із українськими викладачами та студентами ділилися професори із університету Ферфілд (штат Коннектикут) Кетрін Нантц та Девід Шмідт. Вони двічі відвідали Україну, щоразу проводячи тренінги та семінари для викладачів та дискусії для студентів, аби не лише поділитися власними практиками та спостереженнями, але й допомогти розробити стратегії для впровадження політик академдоброчесності в українських ВНЗ (Інформація про поїздки доступна за покликанням

<http://www.saiup.org.ua/novyny/profesyory-universytetu-ferfild-prochytaly-lektsiyu-pro-akademichnu-dobrochesnist-dlya-studentiv-ternopolya-ta-vinnytsi/>).

Спільне формування «правил гри» студентами та викладачами мусить забезпечити

дієвість правил і переконати академічну громаду у необхідності їх дотримання. Зведенням таких правил можемо називати Кодекси честі, в основі створення яких має бути бажання забезпечити права студентів, викладачів та адміністрації, та зобов'язання відповідати нормам академічно

добросесної спільноти. Розроблені в рамках Проекту рекомендації для написання та впровадження Кодексів честі уже дали перші результати – Запорізький національний університет став першим ВНЗ-учасником, що розпочав роботу над таким Кодексом.

Важливим також є роз'яснення та освітній елемент. Першим кроком у цьому напрямку став новостворений курс «Основи академічного письма». Не маючи досі аналогів в Україні, курс покликаний дати студентам і викладачам необхідні інструменти для правильного оформлення не лише академічних робіт, але й такі необхідні сучасному громадянину навички написання мотиваційних листів, резюме, розробки проєктів, досвіду виконання публічних виступів, відстоювання власної думки, аналізу інформації та критичного мислення.

Шлях до змін не буває простим. Далеко не щоразу освітяни відгукуються на заклики до змін, почасти не розуміючи необхідності та нагальності впроваджуваних заходів чи нововведень. Впродовж року Проєкт сприяння академічній добросесності в Україні SAIUP працював над створенням суспільної підтримки змін, які мають, зрештою, привести до формування нової академічної культури в університетах України. Кожен учасник Проєкту став «агентом змін», який власними вчинками та рішеннями мусить підтвердити – академічна добросесність є знаком якості системи освіти. Історії успіху від університетів-учасників SAIUP стануть вказівником та прикладом тим, хто вирішить доєднатися на шляху до змін.